

Over het water

Colofon

Copyright © 2023 voor deze uitgave
Uitgeverij XL, Deventer

ISBN 9789046314555

NUR 301

Gedrukt op papier met FSC-certificaat

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd
en/of openbaar gemaakt op welke wijze dan ook,
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van
Uitgeverij XL, Postbus 583, 7400 AN Deventer

Deze uitgave kwam tot stand in samenwerking met
Uitgeverij Atlas Contact, Amsterdam/Antwerpen
© 1998 H.M. van den Brink

Alle rechten voorbehouden

Voor meer informatie of bestellen
www.boekenmetgroteletters.nl

Voor Pieter

Hoofdstuk 1

Een halfuur geleden heb ik voor het laatst de vliegtuigen gehoord. Ze zijn op grote hoogte schuin de rivier overgestoken en daarna is hun zware gebrom weggestorven in het oosten. Nu is het weer stil, op de geluiden na die horen bij een winternacht aan het water. Onrustige wind. Golven die tegen de palen van de steiger slaan. Geen vogels. Nergens plotseling gesnater. Wel, ergens achter me aan de kade, soms het klapperen van een slecht gesloten raam. Ik sta alleen op de laatste steiger, waarvan het hout zwart is van vocht en spekglad, en ik kijk aandachtig naar het water. Aan de overkant van de rivier ligt de stad, met verduisterde vensters, doelloze tramrails, boomloze straten. Ik kijk naar de overkant, maar ik zie hem bijna al niet meer.

Even heb ik me voorgesteld hoe het zou zijn om mee te vliegen naar het oosten. Ik heb me verbeeld hoe het in de kleine ruimte van de cockpit is, waar mannen in leren jassen zwijgend hun werk doen. Aan een enkel gebaar hebben ze genoeg om elkaar te begrijpen. Er is alleen het schijnsel van een paar controlelampjes, groen en blauw. Een verlichte wijzerplaat. Misschien het gloeien van een sigaret. Toen dacht ik aan de immense ruimte onder de buik van het toestel, hoe de

kiel zijn weg zoekt in de ijle lucht, zonder houvast, door niets gedragen, en het begon me te duizelen. Ik dacht aan de afstand tussen de mannen en hun doel en aan wat er klein en onzichtbaar onder hen door gleed intussen: de polders, de heide en de bossen, de boerderijen onder hun diepe daken, de kouwelijk bijeengegroepte huizen in de dorpen, de steden met hun fabrieken en daaromheen de grauwe straten waar nu overal mensen bijeenzitten achter hetzelfde zwarte papier tegen de ruiten. Ik dacht aan de meren, de vaarten, de kanalen, de sloten en de rivieren. Ik dacht vooral aan al het water omdat het water, zilverig, als eerste wakker is wanneer het dag wordt en het leven weer begint.

Aan de overkant van de rivier ligt de stad. Ik zie haar niet, maar het is of ik kan voelen hoe zij zwaar en angstig ademt. Als een groot dier dat te lang in winterslaap heeft gelegen en, stinkend, veel te mager, zich afvraagt of het ooit nog wakker wordt. Zelfs de brug kan ik van hier maar amper zien, de brug met zijn sierlijke lantarens die de edelstenenbuurt verbindt met de statige huizen aan de kade achter mij. Ik huiver in mijn regenjas. Ik ga zitten. Ik sluit mijn ogen. Natte sneeuw slaat in mijn gezicht.

Maar wanneer ik achterover ga liggen en mij uitstrek voel ik opeens weer het warme hout in mijn rug en

tegen de achterkant van mijn benen, alsof die warmte daar al die jaren op mij is blijven wachten. En dan is het ook weer zomer en zie ik boven mij een bijna wolkenloze, stralendblauwe hemel, een koepel van lucht die strak over de rivier, de stad en het land is gespannen. De hele dag al heeft de zon de planken van de steiger verwarmd tot ze doorstoofd zijn, lichtgrijs, bijna wit, en gloeiend. In een oogwenk droogt de zon ook mijn bezwete gezicht, zodat er alleen zout achterblijft, dat korrelig aanvoelt op mijn huid. De steiger is eigenlijk een vlot dat met metalen ringen aan een aantal palen langs het botenhuis is vastgemaakt, zodat hij omhoog en omlaag kan schuiven met de waterstand in de rivier. Langzaam deint hij mee met de golven van de middag, bijna niet merkbaar, behalve als je, zoals ik, loom achteroverligt en wegzweeft op je vermoeidheid en niet meer weet waar je lichaam eindigt en waar het begin is van het hout, het water en de lucht. In de verte hoor ik David roepen.

Ik antwoord niet.

Ik doe mijn ogen dicht.

Wanneer ik ze weer opendoe, is hij achter mij komen staan. Ik kijk omhoog langs zijn benen, die stevig zijn en donker behaard, ik zie dat hij zijn hemd heeft uitgetrokken en om zijn schouders heeft gelegd.

‘Uitgeteld?’

Ik kan zijn gezicht niet goed zien, maar ik weet hoe hij hierbij kijkt. Spottend. Vriendelijk en spottend. Zo kijkt hij eigenlijk altijd. Hij heeft het gezicht en het lichaam van iemand die bij zijn geboorte niet alleen een leven, maar meteen ook de hele wereld cadeau heeft gekregen. Daarom treedt hij ons, de anderen, zo rustig tegemoet, met vriendelijkheid en spot.

‘Kapot? Te veel geweest?’

Ik zeg niets en ga ook niet in op de hand die me wordt toegestoken om me overeind te helpen. Ik ben geen invalide, allesbehalve. Ik rol op mijn zij en kom in een snelle, soepele beweging naast hem staan. Wanneer ik sta ben ik even groot als hij. Niet zo stevig. Niet zo rustig. Maar wel net zo lang.

Nu zie ik dat hij ook moe is. Zweet loopt nog steeds in stralen van onder zijn zwarte krullen, langs zijn neus, tot in zijn mond. Hij grijnst en veegt het weg met zijn opgerolde hemd. Voor het eerst durf ik te denken dat hij niet alleen mijn partner is, maar meer dan dat, misschien wel een vriend. We hebben zwaar getraind. Onder de felle zon, onder de strakke hemel hebben we zo hard als we konden over de rivier gevaren. Even verder aan het vlot ligt de lege boot, de koperen dollen schieten vuur, de riemen zijn kruislings over elkaar geslagen. We tillen de boot uit het water. We trekken een doek over de cederhouten huid om

hem af te drogen, brengen 'm naar binnen en gaan de riemen halen. En dan, terwijl we samen weer naar de loods lopen, ieder een riem in de hand, slaat David heel even een arm om mijn schouder. Niet vriendelijk, maar vriendschappelijk. Niet spottend, maar gemeend. Ik ben zo moe. Ik knijp in het harde hout van de riem en voel mijn spieren zich nog één keer spannen. Er golft een diep geluksgevoel door mijn handen, mijn armen, mijn schouders, mijn borst en mijn benen. Ik ben moe en gelukkig.

Geluk? Daarover hoor je niet te spreken. Een woord te veel en het is al lachwekkend. Twee woorden en het is verdwenen, weg. En toch voelt het niet breekbaar aan, het geluk van deze zomer. Het is van vlees en spieren, van zon en hout, van water en steen. Je kunt het vastpakken en er je hoofd op leggen. Ik houd het uren in mijn hand en het gaat niet weg.

En ook nu nog houd ik die zomer vast, niet alleen in mijn gedachten maar met heel mijn lichaam, van mijn verstijfde vingers tot aan mijn tenen. Die zomer dat de rivier van ons was en ook het botenhuis, de stad, de weilanden en het riet langs het water. Geluk bestaat alleen als je het aan kunt raken en ik hield het vast, ik houd hem nog steeds vast, die zomer van 1939, nu, hier, vannacht. Ik hoor het zachte spreken van het water en diep in mijn botten voel ik nog steeds de warmte van het plankier.

Mijn eerste herinnering aan de rivier bestaat vooral uit licht en ruimte. Ik zie mijzelf en mijn vader door de straten lopen van onze buurt, door de Topaasstraat, langs het plein met het badhuis en dan de brede Smaragdstraat in die niet overging in een andere straat maar uitmondde in de brede weg langs de rivier en dus in een zee van zonlicht waarin bomen ruisten en vlaggen wapperden en een grote mensenmenigte op de been was waarvan het rumoer de ruimte niet vulde maar uitwaaierte naar alle kanten, het water over en de hemel tegemoet.

Ik moet twee of drie jaar zijn geweest, niet veel ouder, want ik zat op de schouders van mijn vader en mijn vader is klein en tenger en niet sterk. Ik denk dat er een regatta of een ander waterfeest plaatsvond waar hij me mee naartoe had genomen, want in mijn herinnering is de rivier een tapijt van zilveren golfjes met daarop ontelbare grote en kleine schepen.

Ik heb sindsdien nog veel van die feestelijke dagen meegemaakt en hoewel ze wel eens zeggen dat een eerste indruk altijd de sterkste is, ben ik me er niet van bewust dat de vreugde om zo'n feest op de rivier minder is geworden. Eerder is het een liefde op het eerste gezicht geweest die daarna alleen maar dieper en heviger werd. Ook later genoot ik wanneer het water zich op een vrije dag vulde met plezierjachten, kruisers, pieremachochels, vletjes, schouwen en tjal-

ken, platboomde groenteschuiten van ijzer en van hout, elegante overnaadse wherry's, sleepboten en wat er al niet meer kan drijven en varen, allemaal versierd en afgeladen met vrolijke mensen die lachen en roepen om niets, omdat de zon schijnt en ze kunnen staan en zitten zonder vaste bodem onder hun voeten, om de pure vreugde van een mooie, nutteloze dag op de rivier. Ik heb de rivier ook leren kennen in lege momenten, onder jagende wolken, met golven die elkaar te lijf gaan en ervoor zorgen dat zelfs het stevigste schip zich alleen en afhankelijk voelt, in de winter vlak voor het water ijs wordt, in de herfst, in de verraderlijke lente, tijdens een zomerregen wanneer het water plotseling uit zijn loomheid wordt gegeseld en pokdalig wordt door een onverwachte bui aan het einde van de dag – en van al die gezichten ben ik gaan houden. De rivier heeft mij geleerd wat het is om te bewegen en dat bewegen leven is. Klinkt dat overdreven? Misschien is het dat ook wel. Maar zo voel ik het nu eenmaal, en niet anders.

Op die eerste dag dat ik bewust het water zag moet ik al iets van zijn bijzondere macht hebben gevoeld. Of misschien heb ik van die dag de eerste keer gemaakt omdat ik inmiddels de afloop van de geschiedenis ken. Hoe het ook zij, naast de kleuren en de schittering herinner ik mij nog één beeld in het bijzonder, dat een onuitwisbare indruk op mij heeft gemaakt.